

CONTEXTUL FAMILIAL ȘI ANXIETATEA LA COPIII DE DIFERITĂ VÂRSTĂ⁴

*Iulia RACU, conferențiar universitar,
doctor habilitat,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 159.942.5.072

Abstract. Article presents the results of experimental research of familial context and its influence on anxiety on children of different ages. On 642 children was applied The Family Drawing Test. Analysing the experimental outcomes we can mention that the presence of anxiety is explained by social situation of development: family climate, the existent spiritual atmosphere between the adults from the family, between adults and children, between children. An unfavorable family atmosphere, which lacks love and affection and where antipathy, unacceptance, doubt, misunderstandings, negative emotions, tension, worries and stress are dominant, causes anxiety.

Keywords: anxiety, family climate, preschoolers, junior school children, preadolescents

Familia reprezintă cel dintâi și cel mai important context de viață pentru fiecare copil indiferent de vârsta acestuia. Făcând referire la vârsta preșcolară vom menționa că familia are un rol deosebit în socializarea preșcolarului. Sentimentul de siguranță, singurul care permite preșcolarului să se dezvolte și să-și dobândească personalitatea, depinde de următoarele condiții: protecția împotriva agresiunilor venite dinafară, satisfacerea trebuințelor elementare, coerența și stabilitatea cadrului de dezvoltare, sentimentul de a fi acceptat de ai săi ca membru al familiei, de a fi iubit, de a i se accepta caracteristicile individuale,

⁴ Articolul este elaborat în cadrul proiectului: Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane, *Cifrul:* 20.80009.1606.10

de a avea posibilitate de a acționa și de a dobândi o experiență personală [4]. Școlarii mici petrec mult timp departe de casă, vizitându-și colegii, socializând cu aceștia. De asemenea, petrec mult timp la școală, și cu învățatul și puțin timp cu familia, comparativ cu acum 20 de ani. Chiar și așa, familia rămâne o parte importantă din viața majorității școlarilor mici [4]. În ceea ce privește preadolescența, în această etapă de dezvoltare se produc schimbări în sistemul de referință al preadolescentului. Grupul de aceeași vârstă, școala și noile interese încep să capete importanță, însă familia continuă să fie o structură esențială în creșterea preadolescentului, oferindu-i dragoste, îndrumare și sprijin. Și în preadolescență copilul simte adesea nevoia de afecțiune, ocrotire din partea părinților, neacceptând neglijarea sau abandonul din partea acestora [1, 2, 3, 4, 5].

Conform celor expuse considerăm important să investigăm în ce măsură familia, în special, climatul familial este implicat în etiologia anxietății la copiii de diferite vârste. Astfel am demarat o cercetare experimentală în care am inclus un lot de 642 de copiii de diferită vârstă, dintre care: 152 de preșcolari, 170 de școlari mici și 320 de preadolescenți. Copiii încadrați în cercetare sunt cu vârstele cuprinse între 4 și 15 ani.

În scopul evaluării factorilor familiali (*caracteristicile climatului familial*) în manifestarea anxietății, am aplicat **Testul Desenul familiei**. Am utilizat testul Desenul familiei pentru a identifica o serie de conținuturi despre situațiile din familiile acestora, a determina tipurilor de relații în cadrul familiei și gradul de comunicare între membrii familiei. Mediile preșcolarilor, școlarilor mici și preadolescenților cu nivel ridicat de anxietate pentru situația familială favorabilă, anxietate în familie, conflict în familie, simțul inferiorității și ostilitate în familie sunt ilustrate în continuare.

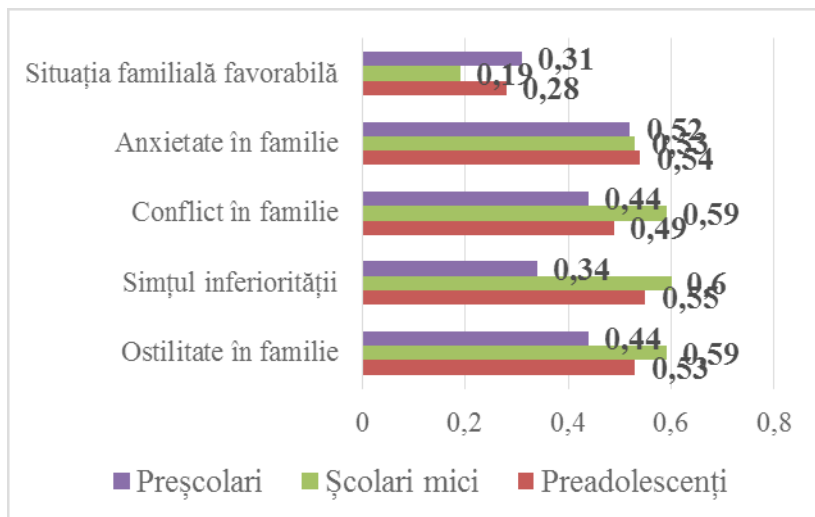

Figura 1. Mediile pentru caracteristicile climatul familial la copiii de diferită vârstă cu nivel ridicat de anxietate

Copiii de diferită vârstă obțin următoarele medii pentru indicii testului Desenul Familiei: pentru situația familială favorabilă mediile cele mai mari și apropiate între ele se întâlnesc la preșcolari (0,31 u.m.) și preadolescenți (0,28 u.m.). O medie mai mică (0,19 u.m.) este caracteristică școlarii mici.

Pentru anxietatea în familie, mediile obținute de preșcolari, școlarii mici și preadolescenți sunt asemănătoare (0,52 u.m., 0,53 u.m. și 0,54 u.m.).

Pentru indicele conflict în familie mediile copiilor sunt: preșcolari (0,44 u.m.), școlarii mici (0,59 u.m.) și preadolescenți (0,49 u.m.).

Pentru simțul inferiorității o medie mai mică o atestăm la preșcolari (0,34 u.m.), în timp ce la școlarii mici și preadolescenți mediile sunt apropiate și constituie (0,6 și 0,55 u.m.).

Ultima caracteristică a climatului familial evaluată este ostilitatea în familie, aici vom constata că cea mai mică medie este caracteristică preșcolarilor (0,44 u.m.), fiind urmași de preadolescenți (0,53 u.m.) și școlarii mici (0,59 u.m.).

În continuare am realizat studiul relației între anxietate și caracteristicile climatului familial după coeficientul de corelație liniară Pearson.

Tabelul 1. Studiul corelației între anxietate / anxietate - stare / anxietate - trăsătură / anxietate școlară și caracteristicile climatului familial după Pearson

Variabilele	Coeficientul de corelații	Pragul de semnificații
<i>Preșcolari</i>		
Anxietate / situația familială favorabilă	r=-0,5722	p≤0,01
Anxietate / conflict în familie	r=0,4446	p≤0,01
<i>Școlarii mici</i>		
Anxietate / situația familială favorabilă	r=-0,6816	p≤0,01
Anxietate / anxietate în familie	r=0,674	p≤0,01
Anxietate / conflict în familie	r=0,5553	p≤0,01
Anxietate / simțul inferiorității	r=0,7747	p≤0,01
Anxietate / ostilitate în familie	r=0,6306	p≤0,01
<i>Preadolescenții</i>		
Anxietate / situația familială favorabilă	r=-0,3829	p≤0,01
Anxietate / anxietate în familie	r=0,4928	p≤0,01
Anxietate / conflict în familie	r=0,3865	p≤0,01
Anxietate / simțul inferiorității	r=0,6025	p≤0,01
Anxietate / ostilitate în familie	r=0,4865	p≤0,01

În corespundere cu tabelul 1 atestăm 12 corelații semnificative, coeficienții de corelație indică implicațiile caracteristicilor climatului familial în instaurarea anxietății.

Anxietatea preșcolarilor este condiționată și de climatul familial, atmosfera spirituală, interrelațiile ce se stabilesc între membrii adulți ai familiei (părinte – părinte), între adulți și copii (părinți – copii) și copii – copii și modul de comunicare care predomină. Nu toate familiile pot oferi un climat echilibrat, cald și afectiv preșcolarilor. Familia contemporană este caracterizată printr-un conglomerat de probleme și de situații care deseori sunt în detrimentul sufletului fragil al copilului și care pot condiționa anxietatea preșcolarilor [4].

Anxietatea școlarii mici poate fi determinată și de climatul familial, atmosfera și interrelațiile dintre părinți, între părinți și copii, între copii și copii și stilul de comunicare existent. Un factor care contribuie la dezvoltarea armonioasă a copilului este atmosfera familială plină de căldură, încurajare, sensibilitate și afecțiune față de copil. Mulți școlarii mici cresc în familii cu un climat impregnat de ostilitate, opoziție, insecuritate, respingere, neimplicare și conflicte, care poate condiționa riscul de a dezvolta probleme comportamentale cât și de a internaliza anxietatea, teama, supărarea, agresivitatea și autoaprecierea scăzută [4].

Ca și copiii mai mici preadolescenții sunt sensibili la atmosfera psihologică din familie. O situație socială de dezvoltare nefavorabilă și dezavantajoasă impregnată de lipsa dragostei, de antipatie, dușmănie, neacceptare, neîncredere, neînțelegere reciprocă între soți, de relații afective și spirituale marcate de emoții negative, de instabilitate, de o atmosferă de frică, de tensiune, îngrijorare, încordare, insecuritate și stres determină statornicirea anxietății în preadolescență [4].

În concluzie, abordarea factorilor familiari (climatul familial) responsabili de anxietate ne scoate în evidență că prezența anxietății este explicată prin situația socială de dezvoltare: climatul familial, atmosfera spirituală existentă între adulții din familie, între adulți și copii și între copii și copii. O atmosferă familială nefavorabilă,

unde lipsește dragostea și afecțiunea, iar dominante sunt antipatia, neacceptarea, neîncredere, neînțelegerile, emoțiile negative, tensiunea, îngrijorarea și stresul condiționează anxietatea.

Bibliografie:

1. GOLU, F. *Psihologia dezvoltării umane*. București: Universitară. 2010. 315 p. ISBN 9789737498656.
2. PAPALIA, D., WENDKOS OLDS, S., DUSKIN FELDMAN, R. *Dezvoltarea umană*. Tr. de A. Mîndrilă-Sonetto București: Trei. 2010. 832 p. ISBN 978-973-8471-414-0.
3. RACU IU. *Anxietatea la preadolescenți: abordări teoretice, diagnostic, modalități de diminuare: ghid pentru studenți și masteranzi*. Chișinău: Totex-Lux SRL. 2013. 154 p. ISBN 978-9975-4201-8-1.
4. RACU IU. *Psihologia anxietății la copii și adolescenți*: Monografie. Ed. a 2-a rev. și adăugită. Redactor științific: Racu Ig., Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”. 2021. 309 p.
5. VERZA, E., VERZA, F. *Psihologia copilului*. București: TREI. 2017. 556 p. ISBN 978-606-40-0237-2.